Бүхы дэлхэйдэй пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 56 (5467)
МАРТЫН 19
ПЯТНИЦА
1948 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сөө 20 мүнгөн

ОЛОНИИТЫН-ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҺАЙЖАРУУЛХА

Бурят-Монголой Автономни Советскэ социалистическэ Республикын тогтоһонтоо 25 жилэй ой мүнөө зунда тэмдэглэгдэнэ. Республикын бүхы ажалшадай хүбүүдэ энэ гайхамшагта ой болбол ажалаа событи болохо байна.

Республикын ойн баярта бэлэдхэхэ хэрэгтэй айхабтар ехэ политическэ үдхашалгаа гэжэ тоологоод, Үшөө февраль соо Бурят Областной комитедэй бюро болгоо «Бурят-Монголой АССР-эй 25 жилэй ойдоо зориулагдажа бэлэдхэл тухай» тогтоолоо гаргаһэн байха юм. Тус тогтоолдо партийн Областной Комитет болбол республикын ажалшад—колхозчинууд, ажалшад болон интеллигенци ресурсуудтай урда байһан зорилгонуудые гүйцэтгэхэ ба ажаартаа ойе нэрэтэй түрүүлэн угтахын түлөө хүсэ шадалаа гаргаһан, тэдэнэр дайнай һүүлэй сталинградскэй гурбадахи жилэй түсэлдэ орадай ажахын ба культурын ажалбаринуудаар болзорһоонь урда гаргаһан ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө үргэнөөр ябуулха гэжэ найдаһа илэдүүлһэн байгаа.

ВКП(б)-гэй Обком болбол республикын ажалшадай түрэтэйгөөр угтахые, тэрэнэй дотороо туйлаһан ажалгануудые, тухайлабаал Сталинда ранорт үгэхэ эрхэ нэмэгдэхэ түлөө социалистическэ мүрысөөн дэлгэрүүлхынь республикын бүхы ажалшадые уриялна.

Бурят-Монголой АССР-эй 25 жилэй ойдоо зориулагдажа бэлэдхэл тухай партийн Областной Комитедэй бюроогой тогтоолдо республикын бүхы партийнхэ, комсомолдэй, бүхы эхин партийна организацинуудай урда охэхэн зорилгонуудые тавиа.

Бурят-Монголой АССР-эй 25 жилэй ойдоо зориулагдажа бэлэдхэлтэй дашарамдуулан хүдэлмэриндэ, колхозчинууд, интеллигенциин дунда олониитын-ойлгуулалгаа хүдэлмэриндэ үргэнөөр ябуулхынь, партийна, советскэ нэрэмжэтэ ба ажалшадай аҗуусэхэ вождь Сталинаа нүхэр Сталиниие тойруулан ажалшадые бүри нягтаар жагсаан, ресурсынь ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаа түлөө социалистическэ мүрысөөн өрөөлдөө ба толгойлон ударидахыень зорилгоо. Энэ хүдэлмэриндэ партийна, колхозчинууд, интеллигенциин дунда олониитын-ойлгуулалгаа хүдэлмэриндэ үргэнөөр ябуулхынь, партийна, советскэ, комсомольско эдэбхитэй болон интеллигенци олониитын-политическэ хүдэлмэриндэ һүүлаар хабаадуулагдана. Кудэрын аймагта 100 шахуу багшанарай миин 38-шиньь арад зоной дунда олониитын-ойлгуулалгаа хүдэлмэри ябуулна. Тэндэхи интеллигенциин үлэгшэ хүбинь агитациэнно хүдэлмэриндэ хабаадуулагдана.

Нютагуудтахи партийна комитедүүд бүхы пропагандистска, агитационно-олониитын ба культурно-тэгэрэлэй хүдэлмэриие арад зоной дунда эршэмтэйгээр ябуулхань шухала. Тэдэнэрэй дунда лекциинүүд, элидхэлнүүд, агитаторай хөөрэлдөөнүүдые үргэнөөр ябуулха, тэрэ хүдэлмэриндэ культурно-гэгэрэлэй эмхи зургаануудые, хэблэл, кино; радио мэтые хабаадуулха шухала.

Олохон аймагуудта агитаторнуудай миин тааһан дээрэ тоологдоод, ажалшадай дунда ойлгуулалгаа ямаршье хүдэлмэри ябуулдагүй байһан баримтада эсэс табиха хэрэгтэй. Предприяти, цех, бригада, халаан, колхоз, МТС, фермэ бүхэндэ ажалшадай гэр бүлэнүүдээр агитаторнуудай ойлгуулалгаа хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха ёһотой. Хөөрэлдөөнүүд болон уншалгануудтай хамта мүн наглядна агитацийн формонуудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Тэрэнэй түлөө фотомонтаж, диаграмма, лозунг, плакат мэтые үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Клубай байрые эльдэбын эмхи зургаан, столово, склад болгоһон ябадалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. Улан-Удын Железнодорожно районой хүтэлбэрилэгшэ Улан-Удэ станци дээрэхи һайн клубые чайна болгожорхеод байхань ябашье зохихогүй байна.

ВКП(б)-гэй горкомууд, рэйкомууд болон айкомуудай, тэдэнэй пропаганда ба агитацийн таһагуудай ажалшадай дундахи олониитын-политическэ хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилхэ үилгатай. Агитаторнуудай хүдэлмэриие үдэр бүри хипаха, семинар болон зүблөөнүүдые хажэ, литератураар хангажа, тэдэнэртэ үдэр бүри гүйцэлха хэрэгтэй.

Республикын ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ ажаүйлэдбэриин, транспортын ба хүдөө ажахын түрүүшүүл ажалайнгаа бүгэсые үдэр ерэхэ бүри дөөшэлүүлнэ. Өөрынгөө хүдэлмэридэ шэнэ шэнэ амжалгануудые туйлана. Партийна организацинууд эдэ амжалгануудые арбитхаха, тэдэние олониитын шадабари болгохо, үдэр бүри олониитын-политическэ хүдэлмэри ябуулжа, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, гэрэнние толгойлон хүтэлбэрилхэ зорилготой.

Зүгөөр зарим баримтануудаа хадаа олониитын политическэ хүдэлмэриин хэнгалгаагүйгөөр дэлгэрүүлэгдэһэн тухай гэршэлнэ. Партийн зарим райкомуудаа ба айкомуудаа республикын ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан олониитын-политическэ хүдэлмэриие эмхидхэхэ хэрэгтэ болошогүй нобшо ябалаа гаргана. Зарим газарта энэ охэ хүдэлмэриин удхашанарые үшөөл ойлгогүй байна. Жишээнхээ, Барагажанай аймагта зарим хүтэлбэрилэгшэд колхозчинуудай шэнэ уялгануудые абаһанайнь хэрэгтэй, юундэб гэхэдэ, тэдэнэр үшөө энэөнһээ урда социалистическэ уялгануудые абаһан байгаа гэжэ тоологоно. Зарим аймагуудта партийн Обкомой бюроогой тогтоолые партийна сугласгууд дээрэ, ехэдэсэл Һаа колхозчинуудай хамтын сугласан дээрэ зүбшэн хэлсэлгэдэ табяагдэ хизаарлана. Тинхэдэ гүс тогтоолые ажалшадай дунда, үдэр бүри тайлбарилан ойлгуулха хүдэлмэри ябуулагдаһагүй. Жишээлхэдэ, Торнин аймагта 400 гаран агитаторнуудай миин 100-таад хүнинь республикын ойдо бэлэдхэл туушаа ойлгуулажаа хүдэлмэри ябуулна. Үлэгшэ агитаторнуудынь нютагай Советүүдтэ һуньгалтануудай болгоһоной һүүлээр арад зоной дунда политическэ хүдэлмэри ябуулдаяа болошоо Партийна, советскэ, комсомольско эдэбхитэй болон интеллигенци олониитын-политическэ хүдэлмэриндэ һүлаар хабаадуулагдана. Кудэрын аймагта 100 шахуу багшанарай миин 38-шиньь арад зоной дунда ойлгуулажаа хүдэлмэри ябуулна. Тэндэхи интеллигенциин үлэгшэ хубинь агитациэнно хүдэлмэриндэ хабаадуулагданагүй.

Нютагуудтахи партийна комитедүүд бүхы пропагандистска, агитационно-олониитын ба культурно-тэгэрэлэй хүдэлмэриие арад зоной дунда эршэмтэйгээр ябуулхань шухала. Тэдэнэрэй дунда лекциинүүд, элидхэлнүүд, агитаторай хөөрэлдөөнүүдые үргэнөөр ябуулха, тэрэ хүдэлмэриндэ культурно-гэгэрэлэй эмхи зургаануудые, хэблэл, кино; радио мэтые хабаадуулха шухала.

Олохон аймагуудта агитаторнуудаа миин тааһан дээрэ тоологдоод, ажалшадай дунда ойлгуулажаа ямаршье хүдэлмэри ябуулдагүй байһан баримтада эсэс табиха хэрэгтэй. Предприяти, цех, бригада, халаан, колхоз, МТС, фермэ бүхэндэ ажалшадай гэр бүлэнүүдээр агитаторнуудаа ойлгуулажаа хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха ёһотой. Хөөрэлдөөнүүд болон уншалгануудтай хамта мүн наглядна агитацийн формонуудые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Тэрэнэй түлөө фотомонтаж, диаграмма, лозунг, плакат мэтые үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Клубай байрые эльдэбын эмхи зургаан, столово, склад болгоһон ябадалые саашадаа тэсэжэ болохогүй. Улан-Удын Железнодорожно районой хүтэлбэрилэгшэд Улан-Удэ станци дээрэхи һайн клубые чайна болгожорхеод байхань ябашье зохихогүй байна.

ВКП(б)-гэй горкомууд, рэйкомууд болон айкомуудаа, тэдэнэй пропаганда ба агитацийн таһагуудаа ажалшадай дундахи олониитын-политическэ хүдэлмэриие зүбөөр хүтэлбэрилхэ үилгатай. Агитаторнуудай хүдэлмэриие үдэр бүри хипаха, семинар болон зүблөөнүүдые хажэ, литератураар хангажа, тэдэнэртэ үдэр бүри гүйцэлха хэрэгтэй.

Москвада Болгарска Правительственна делегаци ерэбэ

Мартын 15-да Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ г-н Г. Димитров түрүүтэй болгарска Правительственна Делегаци Москвада ерэбэ.

Центральна аэродром дээрэ эдэ ерэгшэдые СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов түрүүтэй Советскэ Правительствын түлөөлэгшэд угтаһан байгаа.

Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ г-н Г. Димитров болбол болгарска Правительственна Делегаци хадаа хани барисалгатай, харилсаатай байха ба бэе бэедээ туһалалсаха тухай договор Советскэ Союзай Правительствотай баталхын зорилгоор Москвада ерэбэ гэжэ аэродром дээрэ микрофоной үмэпэ мэдүүлһэн байна.

— Бидэнэр хадаа тиимэ договорые баталха гэгэшэ хоёр түрэндэгнай туһатай байха юм гэжэ бэта найдаһабди — гэжэ г-н Димитров мэдүүлбэ. Энэ договор болбол манай оронуудай хоорондохи эбдэршэгүй хани барисаанние улам ехэер бүхэжүүлхэнь лабтай. (ТАСС).

СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ

СССР-эй Верховно Советэй Президиум болбол мүнөө армида үлөөд байһан наһажаал болоһон бүхы хүнүүдые албаһаа табижа март һарын эсэс болтор дүүргэхэ гэжэ эдэ оной февраль соо тогтооһон байгаа.

Иигэжэ албаһаа табиха болоһон дээрэһээ армиин контингент хадаа гол түлөб 1926 ба 1927 онуудта түрэһэн хүнүүлһээ бүридэхэ болоно.

Албаһаа табилга хоёр долоо хоносоо бүрин дүүрэхэ байна.

В. М. Молотов Болгарска Правительственна Делегациин хүндэлэлдэ уулзалга хэбэ

Мартын 17-до СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов Болгарска Правительственна Делегациин хүндэлэлдэ уулзалга хэһэн байгаа.

Энэ уулзалган дээрэ Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ г. Г. Димитров, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр г. В. Коларов, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Электрификаци болон Мелиорациин Министр г. К. Георгиев, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшонор Г. Попов ба Т. Костов, Худалдаа-Наймаанай ба Эдэ хоолой Министр г. К. Добрев болон тэрэнэй толгойлжо ябаһан Болгарска Худалдаа-Наймаанай Делегациин гэшүүд, Болбосон Түбхинүүлгын ба Коммунальна Аажалын Министр г. П. Каменов, Элшэн түлөөлэгшэ г. Н. Николов түрүүтэй СССР-тэ байгаа Болгарска Миссиин гэшүүд болон Москвада түлөөлэгдэһэн газаадын Посольствонуудай ба Миссинүүдэй түрүүшэр байгаа.

Мүн тэрэшэлэн Москвада ерэсэ байһан премьер-министрын Орлогшо г. Лубсан түрүүтэй Монголой Худалдаа-Наймаанай Делегациин гэшүүд, Ажаүйлэдбэриин ба Худалдаа-Наймаанай Министерствын Гадаадын худалдаа-наймаанай хэрэгые эрхилхэ Статс-секретарь г. Л. Гроспельт түрүүтэй Польско Худалдаа-Наймаанай Делегациин гэшүүд ба г. М. Тренцле түрүүтэй Швейцарска Худалдаа-Наймаанай Делегациин гэшүүд эндэ байлсаба.

Советскэ талаһаа РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ М. И. Родионов, СССР-эй Министрнүүд С. В. Кафтанов, И. Г. Большаков, Д. Г. Жимерин, Е. И. Смирнов, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшонор В. А. Зорин ба Я. А. Малик, СССР-эй Элшэн Сайдууд А. Е. Богомолов, М. А. Силин, А. И. Лаврентьев, А. А. Лаврищев, авиациин маршал К. А. Вершинин, армиин генерал А. И. Антонов, Гадаадын Худалдаа-Наймаанай Министрын Орлогшонор А. Д. Крутиков, Н. Ф. Семичастнов ба П. Н. Кумыкин, Т. А. Селиванов, И. А. Парфенов Н. Г. Палыгунов, СССР-эй МИД-эй, МВТ ба МВС-эй хаһуусалгата сотрудникууд, олониитын ба хэблэлэй түлөөлэгшэд, искусствын ажал-ябуулагшад байлсаһан байха юм.

Энэ уулзалган хани халуун оршон байдалда үнгэрбэ. (ТАСС).

Болгарска Правительственна Делегаци Н. М. Швернигтэй уулзаба

Болгариин Арадай Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ г. Г. Димитров, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр г. В. Коларов, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо ба Электрификаци болон Миллиорациин Министр г. К. Георгиев, Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшэн орлогшо г. Г. Попов, Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэн Орлогшо. г. Т. Костов, болбосон түбхинүүлгын ба коммунальна ажалын министр г. П. Каменов, Худалдаа-Наймаанай ба Эдэ Хоолой Министр г. К. Добрев, Арадай Агуусхэ Суглаанай Президиумэй Гэшүүд г. А. Мирчев ба г. Р. Ангилов гэшэд СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. М. Швернигтэй мартын 17-до Кремль соо уулзаба. Уулзалган дээрэ мүн СССР-тэхи Болгариин Элшэн Түлөөлэгшэ г. Н. Николов байлсаба.

Советскэ талаһаа уулзалган дээрэ СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын орлогшо В. А. Зорин ба СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь А. Ф. Горкин байлсаба.

1948 оной февраль һарада ажаүйлэдбэриин талаар түсэб гүйсэдхэлгэ тухай СССР-эй Госпланай Бурят-Монголой АССР-тэхи түлөөлэгшын МЭДЭЭСЭЛ

I.

1948 оной февраль һарада республикын бүхы ажаүйлэдбэри үйлэдбэриин түсэбые 109,6 процент дүүргэһэн, энэөнние 1947 оной февраль һаратай жишэбэл валова продукци гаргалгын хэмжээн 38,3 процентээр ехэдхэгдэһэн байна. 1948 оной түрүүшын 2 һарын түсэб 102,3 процент дүүргэгдэһэн ба энэөнние 1947 оной тэрэ үетэй жишэбэл продукци гаргалгын хэмжээн 51,3 процентээр ехэдхэгдэ.

	1948 оной февраль һарын түсэб дүүргэлтэ (процентээр)	1948 оной февраление 1947 оной февральтай жишэбэл (процентээр)
I. СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНСКА АЖАҮЙЛЭДБЭРИ	113,4	153,7
тэрэ тоодо:		
Паровозо-бүтээлгын завод	112,7	130,7
«Бурмонголлес» трест	100,4	245,3
Мяха-консервын комбинат	171,4	125,4
Зэдын комбинат	94,6	91,7
Мелькомбинат	105,6	129,9
Механизированна шэлэй завод	129,9	166,9
«Росглавхлеб» трест	110,4	133,5
Судна заһабаригдын завод	69,6	84,8
Галуута-Нуурай рудоуправлени	109,1	144,6
«Байкалгосрыб» трест	96,8	131,2
Архиин завод	102,7	74,5
Механическа завод	100,5	139,1
«Маслопром» трест	217,3	141,7
Боготольска рудник	122,4	104,4
Сэмбын фабрика	84,7	222,2
Спиртын завод	121,4	125,9
II. НЮТАГАЙ ГҮРЭНЭЙ АЖАҮЙЛЭДБЭРИ	101,8	138,5
1. Нютагай ажаүйлэдбэриин Министерство	105,3	129,1
тэрэ тоодо:		
«Металлоширпотреб» завод	156,5	177,8
Весоремзавод	162,3	180,0
Мебельна фабрика	105,6	121,5
Һэсы дарадаг фабрика	82,7	160,3
Сүхын арһанай завод	90,6	131,8
Гутаалай фабрика	36,6	37,6
Аймпромкомбинатууд	93,0	111,9
2. Эдэ-хоолой ажаүйлэдбэриин Министерство	111,3	174,2
тэрэ тоодо:		
Усть-Кяхтын тээрмэ	41,7	250,0
Хорвин тээрмэ	53,3	100,0
Улюнска тээрмэ	54,5	300,0
Желтуринска тээрмэ	100,0	250,0
Үнэтэйн плодоовощно завод	140,0	233,3
Кондитерска фабрика	143,9	147,5
Аймпищекомбинатууд	121,1	253,5
3. Амтата эдэ-хоолой ажаүйлэдбэриин Министерство	55,3	100,0
тэрэ тоодо:		
Гүрэнэй пивын завод	55,3	100,0
4. Барилгын материалнуудай Управлени	105,0	100,0
тэрэ тоодо:		
Дэдэ-Березовкын хирпичэн завод	75,9	137,5
Шулуутайн известково завод	157,1	220,0
Заиграйн известково завод	196,6	380,0
Улан-Удын черепичнэ завод	128,6	—
5. Нютагай түлишын ажаүйлэдбэриин Управлени	85,7	112,9
тэрэ тоодо:		
Шулуун нүүрһэнэй шахта	100,0	161,5
Модо бэлэдхэл	83,0	112,0
III. КООПЕРАТИВНА АЖАҮЙЛЭДБЭРИ	87,0	95,2
тэрэ тоодо:		
Промкооперациин Управлени	85,1	86,6
Лесхимсоюз	122,6	157,2
Инвалидуудай кооперации	66,4	83,4
IV. БУСАД МИНИСТЕРСТВОНҮҮДЭЙ ПРЕДПРИЯТИНУУД	95,4	59,4
тэрэ тоодо:		
Гүрэнэй типографи	110,4	123,3
Модо болбосоруулгын завод	107,4	131,8
Шиноремонтно завод	191,7	287,5

II.

1948 оной февраль һарада ажаүйлэдбэриин шухала продукциинүүдые үйлэдбэриллэ удаадахи хэмжээтээр харуулагдана гэбэл:

	1948 оной февраль һарын түсэб дүүргэлтэ (процентээр)	1948 оной февраление 1947 оной февральтай жишэ эл (процентээр)
1. Шулуун нүүрһэн:		
Галуута-Нуурай рудоуправлени	109,1	145,9
Нютагай түлишын ажаүйлэдбэриин Управлени	102,3	146,2
2. Паровозууд	100,0	150,0
3. Сонхын шэл	123,4	135,5
4. Хирпичнэ:		
Дэдэ-Березовкын кирзавод	80,3	234,1
5. Известно:		
Барилгын материалнуудай Управлени	109,0	207,6
тэрэ тоодо:		
Шулуутайн завод	133,0	126,6
Заиграйн завод	85,0	—
6. Черепица (барилгын материалнуудай Управлени)	133,0	—
7. Сэмбэ	76,5	188,1
8. Булгайр гутал:		
Нютагай ажаүйлэдбэриин Министерство	40,4	276,9
Промкооперациин Управлени	256,5	226,9
Инвалидуудай кооперации	34,3	53,3
9 Һэсы гутал:		
Нютагай ажаүйлэдбэриин Министерство	25,3	53,9
Промкооперациин Управлени	70,0	95,9
Инвалидуудай кооперации	33,3	42,9
10. Мяхан	112,0	48,4
11. Колбаса	110,4	255,6
12. Мяханай консерв	399,8	31 дахин
13. Загаһа барилга:		
«Байкалгосрыб» трест — бүхыдөө	96,7	142,8
тэрэ тоодо:		
Хойто-Байгалай рыбкомбинат	158,7	210,6
Усть-Баргажанай рыбкомбинат	25,6	27,8
Горячинска рыбзавод	80,9	475,8
Дубининска рыбзавод	78,9	244,8
Бабанскын рыбзавод	67,0	68,7
Галуута-Нуурай рыбзавод	126,0	741,3
Ярутуйн рыбзавод	163,6	134,1
14. Модо бэлэдхэл:		
«Бурмонголлес» трест	126,1	307,8
Нютагай түлишын ажаүйлэдбэриин Управлени	92,0	110,3
15. Модо шэрэлгэ:		
а) «Бурмонголлес» трест	89,5	244,0
тэрэ тоодо:		
Байгалай леспромхоз	123,5	200,6
Курбын леспромхоз	130,0	273,7
Хорвин леспромхоз	71,7	162,9
Хандагайн мехлесопункт	68,1	166,8
Хашагатайн мехлесопункт	110,6	215,9
Шулуутайн леспромхоз	84,8	223,1
Сэлэнгын леспромхоз	100,0	176,5
Сэлэнгын шпалозавод	19,0	422,2
Эрийскэ мехлесопункт	106,3	322,2
Онохойн лесокомбинат	65,0	—
б) Нютагай түлишын ажаүйлэдбэриин Управлени	81,8	99,3

СССР-эй Госпланай БМАССР-тэхи түлөөлэгшэ.

Кварталай түсэб дүүргэбэ

Байгалай загаһанай ажаүйлэдбэриин трестын коллективүүд 1948 оной нагадахи кварталай түсэбые 15 хоногоор урдашаан, мартын 15-ай үдэр дүүргэбэ.

Республикын 25 жилэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ Яруунын загаһанай заводой коллектив түрүүлэн ябана. Энэ коллектив мүнөө кварталайнгаа түсэбые 160 процент дүүргэзэ. Иигэжэ, Байгалай загаһашэд республикынгаа ой хүртэр түсэбэйгөө дээдэ тээ 6000 центнер загаһа тушаахабди гэһэн үилгана бодото дээрэнь дүүргэжэ байна.

Залуушуулай бэлэг

Республикынгаа 25 жилэй ойе ажалай амжалгануудаар угтахын тула паровозо-бүтээлгын заводой инструментальна цехын комсомольско-залуушуулай бригаданууд социалистическэ мүрысөөнэй түгыс дээрэ үргэн ажаллажа эхилээ.

Байгша оной январь ба февраль һарын түсэбүүдые үлүүлэн гүйсэдхэһэн нүхэд Серышевай, Иваницкиин ба бусадай комсомольско-залуушуулай бригаданууд мүнөө бүхы бригадаараа стахановска вахтала жагсанхай.

Дээрэ нэрлэгдэһэн цехын бүхы комсомольско-залуушуулай бригаданууд болбол түсэбөө гадуур хүдөө ажалай машинануудта хэрэгтэй 25.000 түхэригтэй инструментүүдые, мүн энэөнһээ гадна ойн баярай үдэртэ, республикынгаа колхозуудта туһаламжа болгон өөһэдынгөө хүсөөр 200 хэһэг инструментүүдые бэлдэжэ үгэхэ уялга абанхай.

Тезд, тэдэнэр бэедээ даажа абаһан уялгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлэн үдэр бүринтөө даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргэнэ. Жишээлхэдэ, комсомолецууд ба залуушуул нүхэд Лукьянов Портнягин, Синютин гэгшэд стахановска вахтада жагсан, социалистическэ мүрысөөе өөһэд дундаа үргэнөөр дэлгэрүүлэн ажаллаһанай ашаар үдэр бүри 250—300 процент хүртэр даалгабарита нормоео дүүргэнэд.

Ив. Очиров.

Заводой туһаламжа

Улан-Удын моторо-заһабарилгын завод (директорые орлогшо Золотарев, партбюроогой секретарь Фоненко) Заиграйн аймагай Ново-Брянска МТС-ые шефтээ абаһан юм.

Тус завод 1947 он соо трактор болон бусад хүдөө ажахын машинануудые 28.700 гаран тухэригтэ заһабарилһан ба машинануудай запчастнуудые хэжэ үгэнэн байна. Гадна 12.800 тухэригтэй эльдэб частнуудые өөрынгөө хүсөөр бүтээжэ, бэлэглэнэн байха юм. Б хүнөөө бүридэһэн 1 бригада үнгэрэгшэ жилэй эсэстэ тус МТС ошожо хүдэлмэрилнэн байна,

Тус заводойхид энэ жилэй хабарай тарилгын бэлэдхэлэй үедэ өөһэдынгөө туһаламжа улам ехэдхэнэн байна. Мүнөө комбайныя 12 моторнуудые заһабарилжа дүүргээ. Гусеничнэ тракторай 500 гаран пайльсануудаа, 25 бочко гэхэ матэ МТС-тэ тон шухала хэрэгтэй зүйлнүүд бэлэн болонхой. Энэ туһаламжа болбол Ново-Брянска МТС-эй хабарай тарилгые эрхим һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэнь ехэхэн туһа нэмэрн болоожо гэхэ юм.

М. Булгаев.

Шефтэйгээ барисаагүй МТС

Улан-Удын паровозно депо Тарбагатайн МТС-ые шефтээ абажа, үнгэрһэн жилэй хабарай тарилгада, таряа хурьалгада горьтойхон туһаламжа үзүүлнэн юм.

Тус МТС хадаа мүнөө жилдэ тарилгада бэлэдхэлэй талаар гэгдэлтэй, трактор, машинын частнуудаар дутагдалтай. Тиигэшье, Депоһоо шухала хэрэгсэлэрээ туһаламжа эридаггүй ба захидаггүй байна.

Иигэжэ Тарбагатайн МТС шефтэйгээ холбоо барисаагүй болошоо. «Хэрэгтэй материалнуудые абаашагты гэжэ МТС-ай хүтэлбэрилэгшэдтэ захигшабди, тезд, хэншье ерэнэгүй»,—гэжэ депогой парторг нүхэр Дудкин хэлэнэ.

Мүнөө городой ажаүйлэдбэриин предприятинууд хүдөө ажахынхыта үргэн туһаламжа хүргэхэ хүсэлтэй. Тиимэдэ колхозууд ба МТС-үүд өөһэдынгөө ажалда шухала зүйлнүүдые шефтэ абаһан предприятинуудта захижа, тэдэнэртэй харилсаа холбоотой байхань шухала.

И. Бажанов.

Институтай студентнэрэй туһаламжа

Улан-Удын Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институтай студентнэр Бурят-Монголой АССР-эй 25 жилэй һайндэрые һүралсаһан рхим амжалгаатайгаар угтахаһаа гадна абарай тарилгын үедэ колхоздо туһалха гэжэ байна.

Студентнэр, комсомольско сугласан дээрэ ВКП(б)-гэй Обкомой тогтоолые зүбшэн хэлсэжэ, Иволгын аймагай «Майн 1» колхозые шефтэ абаха гэжэ тогтообо.

Мүнөө комсомолецууд Семенов, Дамбаев, Мархаева болон бусад уранһайханай ба политическэ литературануудые суглуулжа эхилээ.

Пэдэдхи историческа факультетэй студентнэр мүнөө номуудые суглуулжа «Майн 1» колхоздо абаашахаар бэлдэжэ байна.

Л. Павлов

РСФСР-эй Верховно Советэй заседани

РСФСР-эй КОНСТИТУЦИИН (ҮНДЭҺЭН ХУУЛИИН) ТЕКСТДЭ ХУБИЛАЛТАНУУД БА НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Редакционно комиссиин түрүүлэгшэ депутат П. В. БАХМУРОВАЙ элидхэл

Нүхэд депутатуд! Российска Советска Федеративна Социалистическэ Республикы Верховно Совет 1947 оной июнийн 26-да Редакционно комиссиие байгуулжа, Российска Федерациин Конституциин текстдэ хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүд тухай дурадхалнуудые Верховно Советэй хаража үзэлгэдэ табихые тэрэндэ даалгаһан байгаа.

Советска Социалистическэ республикануудай Союзай Конституциитэй хүсэд таараадуулан байгуулагдаһан, Российска Советска Федеративна Социалистическэ Республикын мунөө байгаа Конституци болбол Советүүдэй Бүхэроссийска XVII Онсо съездэр 1937 оной январь соо баталагдан абтаһан байгаа.

Российска Федерациин Конституциин бүгалагдаһан абтаһаа хойно ехэхэн түүхэтэ ушхаһанартай событинуудаар дүүрэн 11 жил үнгөрөө саг үнгөрөө.

Советска арад Сталинска Конституциин тус зорго амталан тайбан ажалда ба Эсэгэ орошоо хамгаалгын Агуухэ дайнай фронтнуудаа гайхамшагта иллалтануудые туулаа. Мянай аралай эдэ иллалтануудхалаа советска общественнэ ба үрэнэй байгуулалтын бүлүү һайн байһан тухай, Сталинска Конституци дотор баталхагдаһан, социализмын принципүүдэй илан мандаһан тухай тэрэнэ.

Үнгэрэһэн жилүүд соо манай социалистическэ үрэн ургаһан ба бахижаһан, советска үрэнэй система болбол үрэнэй байгуулалтын шэнэ дүй дүрэлтэ баяжан хүржэхэн байна. Манай Федерациин составта, тэрэнэй захиргаанай-территориальна хубаалгада нэгэ зарим хубилалтануудта болоо, үрэнэй организацийн структурада нэгэ зарим хубилалтануудта хэгэдэн байна.

1947 оной февралийн 25-да СССР Союзай Верховно Совет болбол «СССР-эй Конституциин (Үндэһэн Хуулийн) текстдэ хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүд тухай Хуулиие» баталан абтаһан байгаа. Энэ Хуули дотороо РСФСР-эй Конституциин текстэ эрэхэ хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүдые оруулха шухала хэрэг гарана.

Российска Республикын Верховно Совет болбол РСФСР-эй Конституциие тэрэнгээн шухала хубилалтануудта болон нэмэлтэнүүдые оруулхые эримээр хуулигаргаһан хэгэн актануудые баталан абаһан байна юм.

Энэхэтэй таараадуулан Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин текстэ оруулха хубилалтануудта болон нэмэлтэнүүдта тухай дурадхалнуудые оруулаад, тэрэнэгээ Верховно Советэй Үзэмжэдтабина гэшэ.

Редакционно комиссиин дурадхалнуудта болбол Верховно Советэй депутатуудта хубаагаан үгтэһэн Хуулиин проект соо найруулагдан бэшэгдэһэн байха юм. Тэдэнэ доро заагдана.

РСФСР-эй Конституциин 13-дахи статьяда Российска республикануудые тоолгоо болбол СССР-эй Конституциин 13-дахи статья соо найруулагдан бэшэгдэһэн гуримаараа байха гэхэ ту, али Союзны республикануудай арад зонной тоотой зохилдуулан тоологдохо гэжэ Хуулиин проект соо хараалагдана.

Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 14-дэхи статьяе Российска Федерациин захиргаанай-территориальна түнөө байгаа хубаариттай зохилдуулин тааруулхые дурадхана. Энэ статья болбол 1940 оной июнь соо Верховно Советэй 3-дахи сессиин дээрэ баталагдан абтаһан решениие ябуулагдажа байна. Тэрэнтэй хойно Российска республикын захиргаанай-территориальна хубаарида өөрөөн хубилалтануудта болоо.

Эсэгэ орошоо хамгаалгын дайнай жилүүдтэ ажуйлэдбэриин предприятиинуудые Урал болон Сибирьта шэлжүүлэн абаашалгэ, ажуйлэдбэриин шэнэ районуудай бии болгоо, нютагуудта ажахын болон культурна байгуулалтын хүтөлбэриин зорилгонуудай ороо болоһон ябадал хадаа зарим районуудые бүүдэнгэй захиргаанай-территориальна единицэнүүд болгон тэнгалха, хэлэн областьнуудые хубаариха шухала болгобо.

Энэ үе соо Астраханска, Брянска, Ветиколукска, Владимирска, Грозненска, Калужска, Кемеровска, Костромской, Крымска, Бурганска, Новгородско, Псковско, Томско, Тюменска ба Ульяновска областьнууд байгуулагдаһан байгаа.

Гитлеровска Германиие идэһэнэй ба өүүр Пруссиин усадхагдаһанай эсэстэ шэнэ — Калининградска область байгуулагдаһан ба РСФСР-эй составта оруулагдаһан байна юм.

Дальна Востогто Советска Арми болбол Урда Сахалин ба Курильска аралнуудта дээрэ манай ороондо хабаатай газаринуудые бүсэлэһэн байгаа. Мунөө Урда Сахалинтай ба Курильска аралнуудта территори Хабаровска хизаарһаа таһалагдан байгуулагдаһан Сахалинска областиин составта ороно.

1944 оной октябрь соо Тувинска Арадай Республика республикэнска организацийн схэмэ мэдэлтэйгээр, автономно областиин эрхэтэйгээр манай республикын составта абтаһан байгаа. Тувинска арад болбол социалистическэ байгуулалтада нэгэдэн ороод, Российска Федерациин арадуудтай хани барисаатайгаар, советска үрэнэй схэмэн туһалаһаар областиингоо экономикые, ажалшадайнгаа материальна ба культурна хэмжээе ажалта тайгаар дээшэлүүлжэ байна.

Российска Федерациин автономно республикануудай составта тэрэнэлэн зарим хубилалтануудта болоо.

Российска республикын захиргаанай-территориальна составта болоһон эдэ бүхы хубилалтануудта РСФСР-эй Конституциин 14-дэхи статьягай шэнэ редакци соо оруулагдаа.

Редакционно комиссиин болбол Республикын үрэнэй засагай дээдэ органуудай компетенциидэ хабаадаха хубилалтануудые Конституциин 19-дэхи статьяда оруулхые дурадхана. СССР-эй Конституциитай таараадуулан, Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 19-дэхи статьяе гэрлэлгэ ба бүлэ тухай хуули гаргалга РСФСР-эй хүтөлбэриилгэлэ хабаадаха гэжэ тэгтоолгоһон шэнэ пунктаар нэмээхые дурадхана.

Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 33-дахи статьяе РСФСР-эй үндэтэ нэрэлэргэнүүдые Верховно Советэй Президиумээр тогтоолгые хараалһан шэнэ пунктаар нэмээхэ гэһэн дурадхалые тэрэшэлэн оруулна. Энэ дурадхал болбол РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй ажал-ябуулгын практикые хараада абаһан гэлэрэнээ гарана.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй составай тоо тухай Хуули 1947 оной июнийн 26-да РСФСР-эй Верховно Советэдэр баталагдан абтаһан байгаа. Тэрэ Хуулитай таараадуулан Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 31-дэхи статьяда шухала хубилалтануудые оруулхые дурадхана. Тэдэ хубилалтануудта болбол РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшоноорэй тоогой 12 хүнөөр тогтоогдоһон гэхэ гу, али автономно республикануудай тоогоор болоһон, тиихэдэ Президиумэй гэшүүдэй тоо 20 хүнэй ороодо 13 хүнөөр тогтоолгоһон ябадалда байна.

Шэнэдэр һунгагдаһан Верховно Советэй зарлалай болзорые хубилгаха ба шэнэдэр һунгагдаһан Верховно Совет һунгалтануудай болоһоной һүүлээр түрбан һарахаа хожом бэшэдэр Верховно Советэй Президиумэдэр зарлагдаха гэжэ тогтоохые РСФСР-эй Конституциин 39-дэхи статья соо дурадхагдана.

Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 28-дахи статьяда хубилалта оруулхые дурадхана.

РСФСР-эй Конституциин 28-дахи статья болбол Верховно Советэй Түрүүлэгшын хоер орлогшые һунгаха гэжэ хараална. РСФСР-эй Верховно Совет 1944 оной мартын 4-дэ V сессиин дээрэ орлогоноорой тоое 8 хүн хүртэр олоноорулһан байгаа, юундэб гэхэдэ хүтөлбэриин составта гаргаа хоер орлогшын байһан ябадал болбол зорилгонуудай хүсэд шидхалые ба сессиинүүдые хүтөлбэрилгые ханганагүй. 1947 оной июнийн 20-ой нэгэдэхи сесси дээрэ РСФСР-эй хоердохи зарлалай Верховно Совет болбол тэрэшэлэн найман орлогшоноорые һунгаһан байгаа. Тиимэһээ орлогшоноорой составай тоое РСФСР-эй Конституциин 28-дахи статьягай редакци дотор харуулхэ шухала.

Конституциин текстдэ хубилалтануудта болон нэмэлтэнүүдые оруулха туушаа удамдахи бүлэг дурадхалнуудта хадаа «РСФСР-эй Арадай Комиссариарай Советые РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет болгон, Автономно Республикануудай Арадай Комиссариарай Советүүдые Автономно Республикануудай Министрнүүдэй Советүүд болгон шэнэдэхэн байгуулха тухай» 1946 оной июнийн 25-да VII сессиин дээрэ РСФСР-эй Верховно Советэдэр баталан абтаһан Хуулиһаа гараһан хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүд болоо. Тэдэ шэнэдэхэн байгуулалтануудтай зохилдуулан, Редакционно комиссиин болбол 23, 33, 40—55, 64—72, 92—94, 97, 101, 103 ба 117-дахи статьянуудта «Аралай Комиссариарай Совет», «Арадай Комиссариат» болон «Арадай Комиссар» гэһэн нэрэнүүдые «Министрнүүдэй Совет», «Министерство» ба «Министр» гэһэн нэрэнүүдэдэр таараадуулан һэлгэхые дурадхана.

1946 оной мартын 19-дэ СССР-эй Верховно Совет болбол СССР-эй Прокурорго СССР-эй Генеральна Прокурор гэһэн нэрэдэргэ олгохо тухай Хуули баталан абаһан байгаа. Тэрэ Хуулитай ба СССР-эй Конституциитай зохилдуулан Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 117, 118, 119, 120 ба 121-дэхи статьянуудта шухала хубилалтануудые оруулха гэжэ дурадхана.

Шэнэ Министерствонүүдэй — амтата зүйлэй ажуйлэдбэриин Министерствын, ой модоной ажахын Министерствын, кинематографиин Министерствын бии болгоһоһонтой, газаар тариалалгаай Министерствые хүдөө ажахын Министерство болгон шэнэдхэн байгуулһантай даһарамдуулан, — Редакционно комиссиин болбол 54 ба 55-дахи статьянуудта дотор Министерствонүүдые мүнөө байгаа Министерствонүүд болон тэдэнэй нэрэнүүдтэй зохилдуулан оруулхые дурадхана. Энэхэтэй хамта Редакционно комиссиин болбол тус статьянуудта Министерствонүүдэй алфавидай гуримаар нэйруулан бэшахые дурадхана.

Редакционно комиссиин болбол Конституциин 47-дахи статьяе Правительствын составта орогдоһон Министрнүүдые оруулаһан гэжэ, шэнэ редакцаар баталан абахые дурадхана, яахадаб гэхэдэ, 51 ба 55-дахи статьянуудта дотор РСФСР-эй Министрнүүд гүйсэд тоологдон оруулагдана.

69-дэхи статья дотор автономно республикын Министрнүүдэй Советэй составта орогдоһон Министрнүүд ба управленинүүдэй начальникуудые автономно республикануудай министерствонүүд болон управленинүүдэй составта болоһон хубилалтануудтай зохилдуулан тэрэшэлэн зохеэхэ ба тэрэшиие алфавидай гуримаараа нэйруулан бэшэхэ шухала.

Тус статьягай мүнөө ябажа байгаа редакци дотор автономно республикын эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин Министерство статьягай хоердохи хубида заагдана, гэрээн соо республикын ажахын онсо илгаанууднаа дуулдуулан, РСФСР-эй Верховно Советэй баталамжатайгаар автономно республикын Верховно Советэдэр байгуулагдаһан Министерствонүүд харагдаһанхай. Мүнөө үедэ эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин Министерство бухы автономно республикануудаар биш, тиимэ болохоолоороо, тэрэ болбол 69-дэхи статьягай нэгэдэхи хубида, автономно республика бүхэдэ байгуулагдаһан Министерствонүүдэй заагдаһан газарта байха ешотой.

Тэрэнтэй гадна, 69-дэхи статья дотор автономно республикануудай Министрнүүдэй Советүүдэй составта оролцодог управленинүүдэй начальникуудай нэрэ тоодо мүнөө байгаа Хуули ешотой зохилдуулан кинофикациин управленией Начальникые ба культурно-гэгээрэлэй эмхиургаануудай хэрэгүүдые эрхилхэ управленией Начальникые оруулхэ гэжэ дурадхагдана.

92, 96 ба 99-дэхи статьянуудта дотор ажалшадай депутатуудай хизаарай, областной, районно ба городской Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитетүүдэй тоо оруулагдана. Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитетүүдэй шэнэ таһагууд болон управленинүүдэй—культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин таһагай кинофикациин управленией бии болгоһоһонтой, газартариалгаай таһагуудые хүдөө ажахын управленинүүд болгон шэнэдхэн байгуулһантай даһарамдуулан, — тус статьянуудай шэнэ редакци дурадхагдана. Тус статьянуудта дотор таһагууд болон управленинүүдэй нэрэ тоо алфавидай гуримаар оруулагдана.

РСФСР-эй юстициин Министерствын управленои болбол ажалшадай депутатуудай хизаарай, областной Советүүдэй дэргэдэ юстициин министерствэдэр байгуулагдадаг гэжэ 93-дахи статьяе дотор хараалагдана.

Хуулиин проектын ешоор, 94, 98, 100 ба 101-дэхи статьянуудай редакци 92, 96 ба 99-дэхи статьянуудта таараадуулагдан хубилагдаа гэхэ гү, али тус статьянууд дотор «Советүүдэй таһагууд» гэһэнэй ороондо «Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитетүүдэй Таһагууд» гэһэн нэгэн инзын нэрэнүүд табигдана.

Редакционно комиссиин үзэлдэхи булэг дурадхалнуудта РСФСР-эй Конституциин 11 ба 12-дэхи бүлэгүүдтэ хабаадана.

СССР-эй гражданинууд амарха эрхэтэй гэжэ тогтоолгоһон СССР-эй Конституциин 119-дэхи статьядэ 8 часай хүдэлмэриин үдэртэ шэлэжэн ороогые харуулһан хубилалта СССР-эй Конституциин текстын хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүд тухай 1947 оной февраль соо СССР-эй Верховно Советэдэр тогтоолгоһон Хуулиэр оруулагдаа. Тэрээнтэй даһарамдуулан РСФСР-эй Конституциин 123-дахи статьяе СССР-эй Конституциин 119-дэхи статьятай зохилдоһон редакциэр нэйруулха шухала. 123-дахи статьягай шэнэ редакциин текстые уншахые зүбшөөрыт:

«Статья 123. РСФСР-эй гражданинууд амарха эрхэтэй.

Амарха эрхэнь хадаа хүдэлмэриншэд ба албахаагшадта 8-часай хүдэлмэриин үдэрые тогтоолгоор ба хүшэр хүндэ эрхэ байдалтай хадэн профессиинүүдтэ хүдэлмэриин үдэрые 7 ба 6 час хүртэр богоноидхолгоор, хүдэлмэриин онсо хүшэр хүнэ эрхэ байдалтай пехүүд дотор 4 час хүртэр богоноидхолгоор, хүдэлмэришэд ба албахаагшадта салин түлэлгэтэй жэл бүриин амаралта тогтоолгоор, ажалшадые амаршулха санаторинууд, амаралтын гэрнүүд клубуудые үргэн олоор нээжэ үгэлгөөр хангагдана».

Сталинска Конституци болбол советска граждаанинуудта эрдэмдэ һурыха эрхэ оногоно. Советска үрэн арадай гэгээрэлдэ охахэн зөөри гаргашална. Российска Федерациин һаяхан баталагдаһан 1948 оной Үрэнэй бюджет тухай Хуули дотор арадай гэгээрэлдэ 19 миллиард түхэриг һомологдоо. Тэрэнь, республикын бүхы гаргашануудай 40 шахуу процент болоно.

Энэ һомологонууд болбол хүсэдбэшэ дунда һуралсалай талаар бүхы гаргашануудые ба дунда ба дээдэ һуралсалай талаар гаргашануудай диплэнхи хубине хүсэд хангаха байна. Һуралсалай гаргашануудай миил балахан хубинь дунда һургуулиин ахалагша классуудта ба дээдэ һуралсай заведениинүүдтэ һуралсаһанай түлөө тогтоолгоһон түлбэрээр харюулагдана. Һуралсалай түлөө түлбэри тогтоолгоһон болбол СССР-эй Конституциин төкстдэ хуулалтануудые оруулхада харалдэ абтаһан ба СССР-эй Конституциин 121-дэхи статья дотор бэшэгдэһэн байгаа.

Редакционно комиссиин болбол РСФСР-эй Конституциин 125-дахи статьягай хоердохи хубине СССР-эй Конституциин 121-дэхи статьятай таараадуулха ба тус статьяе дорэ дурсагдаһан редакциэр найруулхые дурадхана:

«Статья 125. РСФСР-эй гражданинууд эрдэмдэ һураха эрхэтэй.

Энэ эрхэнь хадаа бүгэдэшитын-уялгата эхин һуралсалаар, долоонжэлэй түлөөһэгүй һуралсалаар, дээдэ һургуулиин шалгэрһан һуралшадые үрэнэй стипендиэр хангаха системээр, һургуулинуудта түрэлхи хэлэн дээрэнь һургахэ ябадалаар, заводуудта, совхозуудта, машинно-тракторна станциинуудта ба колхозуудта ажалшадые үйлэдбэриин, техническэ ба агротомическа һэрагтэ түлөөһэгүйтөөр һургаа ябадал эмхидхалтаэр хангагдана».

Редакционно комиссиин болбол эхэнэртэ агогдоһон эрхэнүүдые бэлэүлхэ аргаболомжо хадаа тэрэшэлэн олон үхибүүдтэй ба ганса бээ эхэнэртэ үрэнэй туһаламка үгэлгөөр хангагдана гэжэ СССР-эй Конституциин 122-дахи статьятай зохилуулан РСФСР-эй Конституциин 126-дахи статья дотор эзахые дурадхана. Энэ нэмэлтэ болбол эхэнүүд болон үхибүүдые хамгаалха тухай советска үрэнэй анхааал ороолгые харуулһан мүнөө байгаа хуули еһондо ба үрэнэй практикада таарана. Гансал манай Российска Республика мотор 1947 ондо олон үхибүүдтэй ба ганса бээ эхэнүүдтэ хоер миллиард хахад түүтэй түхэриг түлэгдэһэн байха юм.

«РСФСР-эй Верховно Совет болбол автономно республикануудай Верховно Советүүдтэ РСФСР-эй гражданинуудай һанаһай пенз тухай» РСФСР-эй Верховно Советэй 1946 оной ноябрийн 25-ай Указтай зохилдуулан, Редакционно комиссиин табиһан Хуулиин проект дотор РСФСР-эй Конституциин 139-дэхи статьяе РСФСР-эй Верховно Советэ ба автономно республикануудай Верховно Советэ һунгагдаха граждаанинуудта наһанай цензые 21 наһаар тогтоохо гэһэн хоердохи частяар нэмээхые хараална.

РСФСР-эй Конституциин текстдэ хэгдэхэ заагдаһан Хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүдэдэ гадна Редакционно комиссиин болбол Конституциин 60, 78, 81, 82, 98 ба 100-дэхи статьянуудта үшөө зарим хэдэн редакционно заһабаринуудые оруулхые дурадхана. Эдэ заһабаринууд хадаа бүхы депутатуудай гарта байһан Хуулиин проект соо найруулагдан бэшэгдэнхэй.

РСФСР-эй Верховно Советэй хаража үзэлгэ ба баталалгаа Редакционно Комиссиин оруулһан РСФСР-эй Конституциин текстын хубилалтануудта ба нэмэлтэнүүд тухай дурадхалнуудта иимэ байна.

Нүхэд депутатуд! Манай ороной ябажа гараһан алдарта замай дүнгүүд социалистическэ байгуулалтын тоюо иллалтануудта тухай, советска демократиин иллалтануудта тухай гэрэлэнэ. Тэдэ хадаа суверенцэ социалистическэ үрэн болохо Российска Федерациин саашаанга хүчэлэлгэ ба бэхижэлгэ тухай, Советска Социалистическэ Республикануудай Союзай хүсэн шадалай үргалта тухай хэлэнэ.

Советска арад большевигүүдэй партиин сэсэмэргэн хүтөлбэри доро, Сталинска Конституциин туг доро коммунизмын шэн иллалтануудта тэмцэ этигэл найдамтайгаар урагшаа ябажа байна. **(Үни удаан үргэлжэлэн альгаташалганууд).**

Республикынгаа 25 жилэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ № 8 ФЗО һурагуулиин эрхим һурагша Иван Бельский фрезернэ станогые һэйнаар шудалаад даалгабриа үлүүлэн дүүргэнэ.

Советска-Финляндска хэлсээн туша

Энэ абтаһан мэдээсэлэй ешоор, Финляндиин Президент г-н Ю. К. Паасикиви гэгшэ СССР ба Финляндиин хоорондо хани барисаатай, харилсаатай байха ба бэе бэедээ туһалалсаха тухай Договор баталхын зорилгоор, хэлсээ хэжэ эхилхэ гэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ И. В. Сталинай дурадхалда Финляндска Правительствын харюуе мартын 9-дэ мэдээсэбэ. Г-н Паасикивиин харюу бэшэг соо хэлэгдэхэнь хадаа, энэнэй хойто тээ Договор баталха ябадал парламентһаа дулдыдаха байһан дээрэһээ Советска Правительствын дурадхал парламентска фракциинуудай урилшалан зүбшөн хэлсэлгэ дээрэ табигдаһаан юм гэнэ. Тиихэ зуура, дурсагдаһан фракциинуудай депутатуудыг болбол энэ асуудалые зүбшөн хэмсэхэ үедэ сэрэгэй договор багалжа бирагдахагүй гэгшэ ха гэжэ мэдүүлһэн байгаа.

Дам саашаа энэ бэшэг соо мэдээсэһэниин хадаа, Финляндска Правительство болбол Финляндиа ба Советска Союзай хоорондо хани һайнаар хүршэ һууха ба үнэн сэдьхэлэй харилсаатай байха ябадалые хүүгжөөлгэдэ бүхы хүсөөрөө түһалалэнтэй байһан дээрэһээ дурсагдаһан сээ хэжэ орохо гэһэн дурадхалые абана, тиихэдээ Договорой удха найгэнь тэрэ хэлсээн соогуур али бүхы лаараа зүбшэгдэн хэлсэгдэхэ ба нэмэ бээ гэжэ тухайлна гэбэ.

Финляндска Правительство болбол квада хэлсээ хэхэ гэжэ ба Советска Правительствода таатай баймаар саг болоо мартын 20-ой һүүлээр Финляндска радиоиин ерэхэ тухай зүбшөөлөө үгэһэн байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **И. В. Сталин** мартын 11-дэ өльгээхэдээ, Советска Правительство болбол СССР ба Финляндиин хоорондо хани саатай, харилсаатай байха ба бэе бэе үгэһэлха тухай Договор баталхын зорилгоор, хэлсээ хэжэ орохоор өөрөө талаһаа болон байһан ба дурсагдаһан сээнийе мартын 22-то хэжэ эхилхэдэ шөөхэ байһанаа Финляндиин Президент г-н **Ю. К. Паасикивида** мэдээсэһэн гаа. (ТАСС).

СССР болон Италиин хоорондо худалдаа-наймаанай хэлсээ хэхэ тухай асуудал туш

Үнгэрэгшэ жилэй эсэстэ Итальянска Правительство болбол экономическа ба худалдаа-наймаанай асуудалнуудта тушаа СССР ба Италиин хоорондо хэлсээ баталха тухай хөөрэлдөө хэжэ орохо гэһэн дурадхалтайгаар Советска Правительствода хандаһан байгаа. Энэ хандалгадань харюу үгэхэдөө, Советска Правительство болбол дурсагдаһан хэлсээ хэжэ орохоор бэлэн байһанаа ба тиимэ зорилгоор итальянска делегациие Москвада хүлээн абахые зүбшөөхэ байһан гухайгаа Итальянска Правительствода мэдээсэ һэн. Тиихэдээ, Советска Правительство болбол худалдаа-наймаанай ба экономическа асуудалнуудта тушаа хэлсээ хэжэгэй хамта, мүн 1947 оной февралийн 10-да Италитай баталһан эб найрамдалай договорой ешоор, СССР-тэ түлэхэ гэжэ гоогоолгоһон репарацинуудта тухай асуудал туушаа хөөрэлдөө хэхэ гэжэ дурадхаһан юм.

Итальянска Правительство январийн 12-то альгаһэн өөрынгөө ното соо худалдаа-наймаанай ба экономическа хэлсээ хэхэ тухай Советска Правительствын зүбшөөлые хангалтатай дээрэ хүлээн абаад, Итальянска Правительство болбол Итальянска Правительствын ното болон Советска Правительствын харюу соо хэлэгдэһэн дурадхалнуудай үндэһөөр, СССР ба Италиин хоорондо эд товарай эрьесэ туушаа хэлсээ баталха гэрэгтэ, шадаал һаа түргэнөөр эхилжэ орохо гэһэн хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлбэ. Репарацинуудта тухай асуудал туушаа хөөрэлдөө хэхэ гэһэнийе Итальянска Правительство болбол худалдаа-наймаанай ба экономическа асуудалнуудаар хэлсээ хэхэтэсээ хамта, энэ асуудал туушаа хөөрэлдөө хэхэ гэгшэ Итальянска экономикые хүгжөөхэ ба бүхэжүүлхын талаар Итальянска Правительствын өөрынгөө үмэнэ табиһан тэлэ зорилгонуудта зүрюу болохо юм гэжэ тоолохо байна гэбэ.

Мартын 9-дэ Советска Правительство болбол Итальянска Правительствын өнэ тогтоо өөрынгөө харюуе альгаһан байна. Тэрээн соогоо нигэжэ мэдүүлнэ гэбэл:

Советска Союзтай экономическа хэлсээ хэжэ орохо тухай Итальянска Правительствын нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн хүсэлэнийе зөвшөөрөхэ ба худалдаа-наймаанай асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэ ба хэлсээ баталхын тулада итальянска делегациие Москвада хүлээн абахабди гэжэ зүбшөөлөө үгөөд байна гэгшэ.

Советска Правительство хадаа Итальянска Правительствын ноябрийн 3-ай ното соо болон энэ ноотоо Советска Правительствын зүгөөс 1947 оной декабрийн 15-да альгаһан харюу соо хэлэгдэһэн дурадхалнуудай үндэһөөр, СССР ба Италиин хоорондо эд товарай эрьесэ туушаа хэлсээ баталхын тулада шадаал һаа түргэнөөр хөөрэлдөө хэжэ орохо гэһэн хүсэлэнтэй байһан тухайгаа энэ оной январийн 12-то альгаһэн ното соогоо хэлэжэ Итальянска Правительствын мэдээсэһэниие Советска Правительство анхаралдаа абана.

Репарацинуудта тухай асуудалаар хэлсээ хэхэ туушаа Итальянска Правительствын һанамжа тухай хэлэхэ юм болоо һаа, Советска Правительство болбол дурсагдаһан асуудалые зүбшэн хэлсэлтые хойшолгоо үндэһэ баримта байхагүй гэжэ хараа, товарай эрьесэ ба түлбэриинүүд тухай сээ баталха тухай, мүн тэрэшэлэн худалдаа-наймаа ба далайгаар ябаха тухай договор баталха гэһэн хөөрэлдөө хамта, Италиин зүгһөө репарацинуудта түлэжэ Советска Союзда эд барааа тухай асуудал зүбшэгдэхэ ешотой һанаатай тоолохо байна. Тиихэ зуураа, Советска Правительство болбол репарацинуудта асуудал туушаа хэлсэ баталха гэшэ варийн 12-то альгаһэн ното соогоо нэмэнэйнь ешоор, итальянска экономическа асуудалнуудта туушаа хэлсээ хэхэгэй хамта, мүн 1947 оной февралийн 10-да Италитай баталһан эб найрамдалай договорой ешоор, СССР-тэ түлэхэ гэжэ гоогоолгоһон репарацинуудта тухай асуудал туушаа хөөрэлдөө хэхэ гэжэ дурадхаһан юм.

Итальянска Правительство январийн 12-то альгаһэн өөрынгөө ното соо худалдаа-наймаанай ба экономическа хэлсээ хэхэ тухай Советска Правительствын зүбшөөлые хангалтатай дээрэ хүлээн абаад, Итальянска Правительство болбол Итальянска Правительствын ното болон Советска Правительствын харюу соо хэлэгдэһэн дурадхалнуудай үндэһөөр, СССР ба Италиин хоорондо эд товарай эрьесэ туушаа хэлсээ баталха тэрэгтэ, шадаал һаа түргэнөөр эхилжэ орохо гэһэн хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлбэ. Репарацинуудта тухай асуудал туушаа хөөрэлдөө хэхэ гэһэнийе Итальянска Правительство болбол худалдаа-наймаанай ба экономическа хэлсээ хэхэ тухай Советска Правительствын зүбшөөлые хангалтатай дээрэ хүлээн абаад, Итальянска Правительство болбол Итальянска Правительствын ното болон Советска Правительствын харюу соо хэлэгдэһэн дурадхалнуудай үндэһөөр, СССР ба Италиин хоорондо эд товарай эрьесэ туушаа хэлсээ баталха тухай, мүн тэрэшэлэн худалдаа-наймаа ба далайгаар ябаха тухай договор баталха гэһэн хөөрэлдөө хамта, Италиин зүгһөө репарацинуудта түлэжэ Советска Союзда эд барааа тухай асуудал зүбшэгдэхэ ешотой һанаатай байна гэгшэ. (ТАСС).

Хитадай правительствын буруушаалга арсагдаба

Мартын 10-да Хитадай гадаадын хэрэгүүдэй Министерство болбол мартын 8-да Хитадай засагаархинай хүүһөөр абажа хэрэглэһэн «С—46» түхэлэй самолет Мукденһээ Цинлао тэмдэ ошожо ябахадаа, северная широтагай 38° ба восточная долготагай 120° 20 пунктда хоер советска сэрэгэй самолетэй зүгһөө пулеметоор буудагдаба гэхэ һанаатай байһан туушаа Нанкинда байгаа Советска Посольствода буруушаал мэдүүлһэн байгаа.

Мартын 13-да Нанкинда байгаа Советска Посольство болбол Хитадай гадаадын хэрэгүүдэй Министерствода харюу эльгээбэ, тэрээн соонь юун гэжэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, энэ ушарал болоһон тухай хитадай ното соо хэлэгдэһэн координациуд, мүн тэрэшэлэн өөдэ хэлэгдэһэн самолет пулеметоор буудагдаа гээшэнь бодото байдалгай огто таарахагүй байна. Энэ ушарал болоһон бодото байдалынь иимэ байна гэжэ Посольствын харюу соо заагдана гэбэл: мартын 8-да таниг нэгэ самолёт Порт-Артурай далайн-сэ базын хилые дабаһан байгаа, тиимэ агаарта гараһан хоер советска һанаатай самолёт хадаа дурсагдаһан самолётоо дэг үгэжэ, газарта буухаар биднэй ба ноо дахажа ерэхэ гэһэн эрилтэ хэдэн ба. Тиин энэ эрилтые хэдэн дахин жуулһан байна юм. Тиигээд тэрэ таниг даагүй самолет энэ эрилтые дүүргэлгэ гоогүй байһан хадань, тиимэ ушарал гоогоолгоһон гуримаар урилшалан ба жа буудаһан байна. Тиихэдэ дурсагдаа самолет сэхэ буудагдаагүй һэн.

Ушар иимэ дээрэһээ, Советска Посольство болбол тус Министерствын соо мэдүүлэгдэһэн буруушаалай ямар үндэһэгүй байһан хадань, тэрээнэ гэжэ Посольствын харюу соо хэлэгдэ (ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Һуралсахаяа болишоһон хүтэлбэрилэгшэд

...-гэй Обкомой XVII пленум дээрэ ...ын хүтэлбэрилхы кадрнуудай ...ыг Һуралсал тухай асуудал ...ыг хэлсэгдэһэнинь мэдэгдэнэ. ..., зарим партийно-советскэ ...ны хүдэлмэрилэгшэд пленумэй ...ные мартажархео. Мүнөө олон ...ы Һуралсалтай хүдэлмэрилэгшэдэй ...ын Һуралсалда Һаналгаа табигдаг ...ыг олоһон аалд, мүнөө ...ай байһан эрдэмээрээ ажаһуухые ...ые харуулһан бэрилтанууд эрид ...ны зарим хүтэлбэрилхы хү... Иволгын, Бичурын, То... Кударын ба бусад аймагуу... ...ийн-советскэ эдэбхитэдтэй тус ...ыг дээрэдээрэ, партийн айкомуу... ...ые коммунистнуудай политическэ ...ы тухай үнөөл хүсэд һайнаар ...ыг табигдагүй байһаашие харуул... ...нистнуудай, илангаяа хүтэлбэ... ...ийн тухай партийн айкомуудай ...ийн айкомуудай секретарьнууд, бюро... ...ууд хадаа тэдэлэргэй һайнаар ...ргүй байна.

...ийн организацинуудай хүтэлбэри... ...ыг кадрнуудые бүргалгые мэ... ...ыг ба хаража байха еһотой. Коммунистын эрдэм болбосороль... ...ыг зөвлөдэхэ, биллагуушалха хэ... ...ыг хадаа гансал тойбо татаха. Ушарынь хадаа, эндэ ВКП(б)-гэй ...ай эрилтэнүүдые коммунистын дүүр... ...тухай хэлсгдэжэ байна.

...ой хамта, нилээд олон партийна ...ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүүһөө ...ые идейно-теоретическэ хэмжээ... ...ыг хайхалгамжаргүйгоор хали... ...ыг нимэ нэгэ жишээ хэлэе: ...ийн физикчнуудай Министрын ...ын нүхэр Дубровский тэдэнэһээ хэр... ...ыг ажалсажа байһан тухай асуудла... ...ыг Дубровский хадаа «өөрөө бүе...

...ийн партийн Центральна Комитет ...ые политическэ агитацийн идейнэ хэм... ...ые дээшэлүүлхэ асуудалда мүнөө ...ыг анхаралаа табина. Тиимэһээ ...ыг агитаторай үүргэнь урда ур... ...ыг үзүүг ехэ болоно. Тэрэ хадаа по... ...ыг болон юрэнхы эрдэмэйнгээ талаар ...ыг хэлэгдэнэ, ажал хүдэлмэридее ту... ...ыг байха еһотой.

...ы манай партийна эхин организаци... ...ыг амагай түрүүндэ, эндэ харюусалгата ...ой хүдэлмэридэ эгэл бүлэдхэ... ...ыг хүнүүдые томилһон байна. Манай ...ыг ажалтнай 12 агитаторай 9-нинь ...ист ба нэгэнинь комсомолец юм. ...ай хаһаһаа олонинь дунда ба ...ыг нуудлитай хүнүүд. Агитационни... ...ыг нинь стажые абажа харабал, тэ... ...ыг дөөр хүнинь 20 гаран жэл хүдэл... ...ыг, 7-нь—7 жэлһээ 10 жэл хүртэр ...ыг нэгэнһээ хэжэ мэтэ байна.

...ыг нютагай Совет үүдтэ һунгахе... ...ыг ажалуудта бүлэдхэлэй ба тэрэнинь ...ыг мэтэ Үедэ, Ленин ба Сталинай биог... ...ыг Сталинска Конституци шудалха та... ...ыг нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулһан бай...

Эрхим агитаторнуудай нэгэн болохо нүхэр В. П. Балашкеев «Куйбышевскэ областийн механизаторнуудай хандалга», «БМАССР-эй хүдөө ажахы шэнэ табанжалда». «Хүдөө ажахын түрүүшүүлдэ Үндэ... ...амжалта туйлаһанай түлөө Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгохо тухай СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указууд», нүхэр Маленковой элидхэл, «Хүдөө ажахын түрүүшүүлдэ республиканска зүблөөнэй хандалга», «Табанжалэй хоердохи жэлэй түсэбэй дүүргалтын дүнгүүд тухай» гэхэ мэтэ темэнүүдээр хөөрэлдөөнүүдые январь һараһаа хойшо хэһэн байна.

Түхэр Балашкеев хори гаран жэл соо агитатораар хүдэлмэрилжэ, агитацийн тон ехэ түй дүршэлтэй болоһон байха юм. Тэрэнэй үнгэргэһэн хөөрэлдөөнүүд идейно талаарад Үндэр дээдэ хэмжээндэ Үнгэргэ... ба коллективэй Үдэр бүриин үйлэдбэрийн зорилготой ходоло холбогдоһон байдлаг Иимэ агитацийн ашаар трактөрнүүд ба хүлөө ажахын машинанүүдые заһабарилга хэжэ байгшалай ажалай бүтээсэ нилээд һайжаһан байна.

Гэбэшье, манай агитаторнууд бултадаа нүхэр Балашкеев шэнгеэр Үшөө хүдэлмэрилдэг болоогүй. Агитаторнууд нүхэд Григорьев ба Бажеева гэгшэд январь һарада мини хоер-хоер хөөрэлдөөнүүдые Үнгэргэһэн байна.

Билэнэр агитаторнуудайнгаа һуралсалые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нилээд анхаралаа табинабди. Олонхи агитаторнуудай политическэ һургуулинуудта һуралсадаг, бултадаа газетэнүүдые абалаг. Тэдэнэргэй семинарнууд ходоодо үнгэргэдэдэг.

Тооз. политическэ агитаци ябуулха хэрэгтэ ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айкомой болон тэрэнэй агитаци ба пропагандын таһагай зүүһөө ...ыг анхарал хандуулдагдагүй. 1947 оной хабарһаа хойшо аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, лекторнүүд манай МТС дээрэ нэгэшье элидхэл, лекци, хөөрэлгые хэгүй байха юм.

Манай уялга халаа агитационно пропагандистска хүдэлмэрийн идейнэ уялгые үнгэр дээдэ хэмжээндэ табижа. Үрдаа табигдаад байһан ажахын ба политическэ зорилгонүүдые амжалтатайгаар бүелүүлгэдэ болоно.

Б. Гылыков,

Сөхын МТС-эй директорые политическэ талаар орлогшо.

КОЛХОЗ ХООРОНДЫН ХАРИЛСАН ШАЛГАЛСАЛГА

МУХАРШЭБЭР. **(Телефонoор абтаба).** Һаяхан Никольско сельсоведэй «Красный партизан» ба Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түлөөлэгшэд тарилгада хэрэргээр бэлэдхэжэ байһанаа харилсан шалгалсаба. Тэрээндэ сельсоведэй түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Тэрэнэй дүн дээрэһээ мэдэхэдэ, «Красный партизан» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ С. Варфоломеев) хабарай тарилгада хаһа саг соонь бэлэдхэжэ, тарилгада хэзээгүй гарахаар бэлэн болоһон байна. Тус колхоздо 66 плуг, 48 борной, 6 сеялкэ эрхим шанартайгаар заһабарилагдаһан байха юм. Үрһөөз гүйсэд хаажа, тарилгын концицида хүргөө. Тэрэшэлэн тарилгын Үедэ хэрэгтэй болохо бэшэ бусад зүйлнүүд бүгэдэ бэлэн.

Тиихэлэ нүгөө колхозынь (правлениинь түрүүлэгшэ Т. Варфоломеев) тарилгада бэлэдхэлээр тон ехэ дутуунуудтай байшоо. Үшөө мүнөө хүртэр нэгэшье сеялкээ заһабарилаагүй байба. Борной ба плугуудайнь заһабарилга шанар муутай байха юм. Колхоз хоорондын харилсан шалгалсалгада хабаадагшад болбол бэлэн болгоообли гэһэн 9 плугынь голожо, дахяад заһабарилхые дурадхаба. Олонхи бригаданууд-дынь запас анзаһа болон бэшэ бусад хэрэгсэлнүүдые бэлэдхэгүй байгаа. Тарианжалай нэгэдэхи бригада бүри муу бэлэдхэлтэй байба. Тэрэнэй бригадир Федоров гэгшэ тарилгада бэлэдхэлэй энэ харюусалгатай Үедэ бригадаяа эзэгүйгөөр орхижорхеод, Улан-Удэ городоор зайгуултажа ябаһан байха юм.

Колхоз хоорондын харилсан шалгалсалга хадаа нэгэ сельсоведэй хоер колхозой тад ондөө байдалтай байһыень гаршалэн харуулба. Тарилгада бэлэдхэлые шалгаһан комисси болбол дутуунуудаа дары усалхажа, поли дээрэ хэзээгүй гарахаар бэлэр болохыень Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой правлениде дурадхаһан байна.

Ф. Перелыгин.

Хэзээ сэбэрлэгдэхэ үньэн бэ?

МУХАРШЭБЭР. **(«Б. М. Үнэнэй» корреспондентһээ).** Суулгын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Аюшеев) хабарай тарилгада бэлэдхэлээр аймаг соо эгэл гэгшэн артельнүүдэй тоодо ородсоно. 145 центнер үрһэ хаяһан аалд, тэрэнэйнгээ миил 700 гаран центнерыень сэбэрлэһэн байна. Үрһэ сэбэрлэлгэ дээрэ мүнөө хүртэр пустай звено эмхидхэгүй байха юм. Тиимэһээ энэндэ хаадажа байһан зарим колхозчинуу хүдэлмэриин үдэрые хүсэд хэрэглэнгүй өөһөөшөөгөө дурадаг иншэ-тиншэ ябаг байдаг болошоо. Галиа, 300 гаран центнер эрхим шанартай үрһэ түрөөнөө һэл гэжэ абаха байһан аалд, тэрэнээ мүнө хүртэр зөөжэ дүүргэлгүй байха юм.

Тарилгада хэрэглэдэхэ машина зэмсэгүүд болон хомут топогчинай заһабарилгые хүсэд дүүргэлгүй байһаар. Анар 6 плугынь ойроошье хүрөөгүй зандаа хэгдэнэ. Полевой хүдэлмэрийн ябаха мори ушеоцуудынь амадуулагдаагүй дээрэһээ шалгал шэнээгээр бага байна. Тарилгын үедэ хэрэглэгдэхэ үзбэ тэжэлыншье бэлэхэгдээгүй байха юм.

Хабарай полевой хүдэлмэрие иимэ зүдэлай зайдаадаар уттахаяа байһан болоншье, дурсагдагша колхозой правлени дутуунуудаа усалхэха талаар ямаршье хэмжээ абангүй һаяса амар һуужа байна.

Сэлэнгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз хабарай тарилгада хүрэнгээ бэлэдхэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Одо Манандариев, П. Манащдариева ба бусад хүрэнгэ сэбэрлэжэ байна.

О. Зенкүин фото.

Ойн баярай үндэр ургаса туйлахабди

Манай аймагай эрэгтэй эмэгтэй колхозчинууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд Бурят-Монголой АССР-эй тогтоһоонһоо хойшо 25 жэлэй алдарта ойн урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ үгаа ехэ эдэбхитэйгээр оролсоһон байна. Тиихэ зуураа, колхозчинууд болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд ойн баярай Үндэр баян ургаса хуряахабди гэжэ Үнэн зүрхэнэй тангариг Үгэнэд.

Мүнөө аймагай бүхы колхозууд ба МТС-үүд хабарай тарилгые богоницхон саг соо Үнгэргэхын тулада өөһэдтөө байһа арга боломжонуудые бараниень хэрэглэжэ байна. Мартын 21-дэ колхозууд болон МТС-үүд поли дээрэ туршалгын гаралгы эмхидхэхэнь. Тэрэ дары бүхы колхозуудаар хамтын суглааанууд үнгэргэдэжэ туршалгын гаралгын дүнгүүдые зүбшөөн хэлсэхэ байна.

Уридшалан хараглаһанай еһоор, аймагай колхозууд болон МТС-үүд мүнөө жэлэй тарилгада урдынхиһаа илам һайн бэлэдхэнэ гэжэ сэгнэгдэнэ. Хоер МТС-үүднай трактор машинануудай заһабарилгые Үни хада дүүргээ. Тэрэнэй хүдэлмэрэгшэд харьяата колхозуудайнгаа поли-ууд дээгүүр агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэжэ байнхай. Түнхэй МТС каднуудые бэлэдхэхэ ба тэдэнэрэй байра байдалые һайжаруулха талаар хэхэн хүдэлмэри хэбэ. Мүнөө жэлэ трактористнуудта зорюулагдан 6 шэнэ вагончигууд баригдаа.

Һүүлэй Үеэ сагай уларил урин дулаан байжа, заһан ехэр хайлаба. Тэрээнтэй хамта, «Красный пахарь», «Политотдела», «Путь Ленина» колхозууд тарилгын газарые һайрамаар уналжа эхилбэ. Эдэ колхозуудта газар уналха тусгаар звенонууд эмхидхэгдэһэн байна. Мүнөө жэлэ хурсагдагша колхозуудай хабарай тарилгын талмайн 30 процентынь һайрамаар үйлэдбэдаха юм. Эдэ үзүрнүүдтэ бүхы колхозууд поли дээрэ һайрам тогтоожо эхилхэнь.

Мартын 25-һаа эхилжэ, колхозууд пар ба намарай парые борнойлон, хүрьһэгдэ шииг нойто барихэсэ байна. Энэ хүтэлмэрие саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэдэ ороһоно. Пультуудтай ургаса хэдэн дахин дээшэлдэг байһаниинь хүршэл дээрэһээ элеэр харагдана. Тиимэ хадань, манай колхозууд ба МТС-үүд эртын борнойлгые хэм соонь Үнгэргэхын гүлөө эгэл шухала анхаралда табижа байха юм. Түрүүшын үндэрнүүдтэ түүбэрилэн борнойлгоо 18 трактор, 30 гаран морин борной элсүүлэгдэхэ байна. Мүнөө ТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэд трактөрнуудаа полинууд дээгүүр абаашажа ба тэрэнэй хойноһоо борнойнуудые шаггагалжа байха юм. Апрелиин 1-һээ эхилжэ, пар ба намарай пар дээгүүр культиваци Үнгэргэхэлэ.

1948 оной колхозуудаар хэдэн олон звенонууд шэнээр эмхидхэгдэһэн байха юм. Хэрбээ 1947 оной тарианжалай бригадуудай дарагта 84 звено байгаа һаа, мүнөө тэрэнэй тоо 125 хүртэр ургаһан байна. Энэ халаа мүнөө жэлэй хабарай тарилгын үедэ аймагай колхозуудаар звенодэй гурим-ай хүдэлмэриин бүри Үргэнөөр дэлгэрүүлгэдэхэ байһыень гаршалжэ Үгэнэ. Олонхи звенонуудта тарилга хэхэ участок болон бэшэ бусад хэрэгсэлнүүдынь тушаагдажа үгтэһэн байна.

Ойн баярай Үндэр ургаса хуряахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон түрүү звенонууд полевой хүдэлмэриннуудые саг соонь Үнгэргажа тарга талхэ элбэгээр абахаар зоригжонхой. Жишээлхэдэ, Үнгэргэшэ жэлэй гектар бурийнөө дунда зэргээр 25 центнер ургаса хуряаһан «Улаан Шанай» колхозой звеньевод нүхэр Данжеев өөрынгөө даажа абаһан участокнаа га бүриин 35 центнер ургаса туйлахаб гэһэн үялга абаа. Тэрэшэлэн «Красный пахарь» колхозой нүхэр Кутяковой звенодэй гашүүд гектар бүриинөө 30 центнер ургаса хуряахабди гэжэ мэдүүлэн байна.

25 жэлэй ойн баярай үндэр ургаса хуряахын тулада газарай хүрьһэндэ шииг нойто албэгээр тогтоохо гэһэн зорилго аймагай бүхы партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд болон колхозууд, МТС-үүдэй урда табигданшхай. Энэ зорилгоо Үнэн хэрэг хэзээ бэелүүлжэ шалгаха арга-боломжонуудые манайна бии. Тэрэниие нуматай зүбөөр хэрэглэхэ, колхоз болон МТС-үүдэй хүсые политууд дээгүүр саг соонь гаргаха ябадал шухала болоно.

Б. Мосналев, ВКП(б)-гэй Түнхэнэй айкомой секретарь.

Хүтэлбэрилэгшэ бүхэн политическэ элидхэлшэ байха ёһотой

* *

П. ХАДАЛОВ

* * *

Энэ хүдэлмэрие бүхыдэнь ябуулхадаа большевистскэ парти ба тэрэнэй гэшүүдэй, тэрэшэлэн советскэ түрэнэй ба тэрэнэй ажал-ябуулагшадай ажахын эмхидхалэй болон культурна хүмүүжүүлгын ажал ехэ Үүргые эзэлхэ байһаниинь мэдэгдэнэ. Энэ дээрэһээ ямар зорилго гаранай гэхэдэ, арад зоной дунда политическэ хүдэлмэрие улам шангадхаха гэһэн зорилго гаргана. Политическэ хүдэлмэрие хүтэлбэрилхы партийно-советскэ кадрнууд мүн лэ ябуулха ёһотой. Тиимэһээ манай партийн Центральна Комитет болбол хүтэлбэрилхы кадрнуудай ажал-ябуулгын энэ тала тээшэ улам түргүүргэнөөр анхаралые хандуулдаг болоншой. ВКП(б)-гэй ЦК болбол пропагандистска ба агитационно хүдэлмэрие ажалшадай дунда өөһэдөө ябуулжыень. Арад зоной Үмэнэ политическэ элидхэлнүүдые хэжэ байхыень, хүтэлбэрилхы партийна, советскэ комсомольско, профсоюзна хүдэлмэрилэгшэдһөө саг Үргэлжэ өридэг байна.

«Хүдөөгэй арад зоной дунда политическэ элидхэлнүүдые партийна ба советска хүдэлмэрилэгшэдэй эмхидхэхэ тухай» гэһэн тогтоолые алаар 1944 ондо ВКП(б)-гэй ЦК гаргаһан байгаа. Партийн ПК болбол саг Үргэлжэ, һара соо нэгэнээ сэсэн бэшэ, арад зоной Үмэнэ Үгэ хэлэжэ байхыень партийна ба советскэ хүдэлмэрилэгшэдые уялгалаа һэн. Табанжалэй түсэб тухай хуулиин абтаһанай һүүлээр ВКП(б)-гэй ЦК болбол «1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжалэй түсэб тухай Хуулиин» абтаһаштай дашарамдуулан партийна организацинуудай агитационно-пропагандистска хүдэлмэрие эмхидхэхэ тухай» тогтоол ВКП(б)-гэй ЦК гаргаа һэн. Табанжалэй түсэб тушаа лекциннүүд болон элидхэлнүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ энэ тогтоол соо дахин заагдаһан, тэдэнэй тематика Үгтэһэн байгаа.

Арад зоной Үмэнэ политическэ элидхэлнүүдые Үргэнөөр эзэхидхэхэ шухала гэжэ ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой пленумүүдэй шиидхэбэри соо нэгэнтэ бэшэ заагдаһан байна гэшэ. 1946 оной ноябриин 20-до ВКП(б)-гэй обкомой бюро дээрэ «Арад зоной Үмэнэ республиканска организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ элидхэлнүүдые хажэ байха тухай» асуудал тусхайлан хэлсэгдэһэн байгаа. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй, ЗКП(б)-гэй Обкомой пленумүүд ба бюрогой эдэ тогтоолнуудай ehoop, Обкомой пропаганда ба агитацийн таһаг арад зоной Үмэнэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ элидхэлнүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэй нилээд һайжаруулһан байна.

Хамагай түрүүн ВКП(б)-гэй Обкомой штатна бэшэ лекторнүүдэй группа соо нэгэдэһэн хүтэлбэрилхы партийно-советскэ хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ эгэсэн эдэбхитэйгээр хабаадалсанад. ВКП(б)-гэй Обкомой штатна бэшэ лекторнүүдэй тоо Обкомой бюрогой шиидхэбэрээр 1947 оной һүүгэй декабрь соо 42 хүн болгогдоһон байна. Тэрэнэй тоодо хүтэлбэрилхы партийна 10 хүдэлмэрилэгшэд, хүтэлбэрилхы советскэ 18 хүдэлмэрилэгшэд, республикын научна эмхи зургаануудай 14 хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно. Штатна бэшэ лекторнүүд—республиканска организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд гансахан 1947 он соо гол түлөб хүдөө нютагуудта 451 лекци ба элидхэл хэһэн байнад.

Советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дундаһаа БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр М. П. Хангалов, БМАССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр И. А. Антонюк, Министрнүүд: Дубровский, Винтовкин, Цыганков, Бибичков, Госбанкын эрхилэгшэ нүхэр К. М. Малаев, СССР-эй Госпланай БМАССР-тэхи түлөөлэгшын орлогшо нүхэр Д. С. Болсохоев, Министрын орлогшо нүхэр Гершевич, ВКП(б)-гэй Обкомой дэргэдэхи партийна курсануудай директор нүхэр С. Д. Кузичев ба бусад политическэ элитхэлнүүдые ба теоретическэ темэтэй лекциннүүдые олоор уншаһан байнад. Аймагуу ба районуудай, тусгаарлабал Бабаевск, Кяхта, Үнэхэн, Тарбагатайн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд арад зоной Үмэнэ политическэ элидхэлнүүдые ходо хэдэг болоо. Республикын ба аймагуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй энэ хүдэлмэриднэ байһан онсо өөрэ зүйл юуб гэхэдэ, тэдэнэр гансахан политическэ темээр элидхэл хэнэ бэшэ, мүн теоретическэ темэтэй лекциннүүдые уншанад. Эдэ нүхэдүүдэй бэлэдхэһэн лекциннүүд ба элидхэлнүүдэй дунда нимэнүүд темэнүүд байна юм. «Үүрэн тухай марксистско-ленинскэ һургаал» (нүхэр Хангалов), «Ленин ба Сталин революционно хуулиин тухай» (нүхэр Хангалов), «Табанжалэй түсэбэй гол зорилгонууд» (нүхэр Мөгнонов), «Атомна дипломати ба атомна ядро» (нүхэр Болсохоев), «Манай Эхэ ороной хүгжэлтэдэ советскэ наукын үүргэ» (нүхэр Гершевич), «Советскэ общество соо шэнэ ба хуушан юумэнэй тэмсэл» (нүхэр Гершевич) «Социализмһаа коммунизмда шата дамжан ороохо тухай» (нүхэр Доргеев) «Советскэ мүнгэнэй системын капиталистическэ ороноудай мүнгэнэй системодэ орходоо булюу һайн байһанайнь тухай» (нүхэр Малаев), «Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэл—советскэ обществын хүгжэлтын шухалын шухала хүсэн» (нүхэр Малаев), «США-гэй галаадын ба дотоодын политика» (нүхэр Кузичев), «Советскэ хүнүүхтэ советскэ патриотизмые ба национально согорхолые хүмүүжүүлхэдэ интеллигенцийн үүргэ» (нүхэр Балханов), улаасхоорондын байдал тухай, мүнөө үеын байдал тухай гэхэ мэтэ.

Эдэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болбол арад зоной дунда политическэ ба пропагандистска хүдэлмэрие ябуулжа байгша теоретическэ группын тоодо байлсана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй хэжэ байһан ажалынь тон үнэтэй байха юм. Тус нүхэдөө гаднь, республиканска организацинуудай бусад шье хүдэлмэрилэгшэд политическэ элидхэлнүүдые хэдэг болоо.

Гэбэшье, Министрнүүд ба тэдэнэй орлогшоор, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй управлениинүүдэй болон таһагуудай начальникнууд арад зоной дунда политическэ элидхэлнүүдые бэлэдхэ гэжэ тэмдэглэхэ зэргэтэй. Тэдэнэр гаднаа, алуурые сохилгын Министр нүхэр Абыков, хүдалдаа-наймаанай Министрыуялгые дүүргэгшэ нүхэр Гурин, нютагажаүйлэдбэриин Министр нүхэр Гурьянов ба бусад. Тэдэнэр арад зоной Үмэнэ политическэ элидхэлнүүдые оройдоо хэдэг үй шахуу. Эдэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд олонитын дунда политическэ хүдэлмэрие ябуулха уялгагүй гэшэ түүтэдэнэр яахадаа ажалшадһаа бэеэ далдалнаб?

Арад зоной этитэл найдабарилга хүртэһэн аад, зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй тэрэ арад зонтой хүдэлмэрилхэ уялгагүйбди гэжэ һанадагынь ехэ гайхалтай. Тэдэнэй мэдэл доро хүдэлмэрилжэ байһан хүнүүд өөһэдынгөө хүтэлбэрилэгшэдһөө жэшээ абажа, зүргаан сохоноо һууд гэдэ лэ арад зоной Үмэнэ трибуна дээрэ гаража Үгэ хэлэхээ баһа айдаг үзэлые һурадаг байна. Республиканска организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд булгадаа, һара соо пэгудаа арад зоной Үмэнэ политическэ элидхэл заабол хэхыень түйлаха хэрэгтэй Политическэ ажал-ябуулагшын уялгые дүүргэдэгүй, гансахан лэ өөрынгөө мэргэжэлые хараад байдаг, арад зоной дунда политическэ хүдэлмэрие ябуулха гэжэ оролдодогүй тиимэ хүнүүдые общественэ, партийна талаар буруушаха хэрэгтэй.

Манай партийн политика—советскэ байгуулалтын ажа-амидаралай Үндэһэнь мүн. Советскэ идеологие, большевистскэ, политикые үргэн олонитын дунда нэбтэрүүлхэ зорилгоно хүчэтэй юуш байхаб? Энэ хүдэлмэриндэ саг олодогүй хүн гэшэ түүхэтэ богони болзор соо манай Эхэ ороондо коммунизмые байгуулха талаар Ленин-Сталинай партийн Үмэнэ табигдаһан гайхамшаг ехэ зорилгонуудые Үшөө ойлгоодүй хүн болоно гэшэ, . Билэнэр олонитын дунда ябуулагдаг политическэ хүдэлмэрийн эльбэг баяр яналгуудай тухай бултыень халэхэ гэһэн зорилго урдаа табина башгэбди, харин зүбхэн БМАССР-эй 25 жэлэй ойн һайдэрлэлгэтэй холбоотой элидхэлнүүдые хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй хэхэ—энэ гансахан асуудала анхаралые хандуулха хүсэлтэй һэмди. Бурят-монгол арадай гажабайдалда түүхэтэ баярай Үдэрэй дүтэлжэ байһантайнь дашарамдуулан нимэнүүд темэнүүдээр лекци ба элидхэлнүүдые хаа-хаанагүй эмхидхэбэл һайн байгаа гэбэл:

Манай үг зорилго—коммунизм; Ленин—Сталинай парти—манай платлануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгша; СССР—нааһан социализмын орон; национальна асуудалаар Ленин ба Сталинай һургаал; СССР-эй арадуудай эб найрамдал—СССР-эй эбдэрэлгүй хүсэ шадалай бүлаг; ород ба бурят-монгол арадуудай хоронцохи эб найрамдалай түүхэтэ үг үнэһэнүүд; агууехэ ород арад—Советскэ Союзай бүхы арадуудай дунда шалгарһан нада ба хүтэлбэрилхы хүсэн: Бурят-Монголой АССР—Агууехэ Октябридин ашаа Үрэ; Бурят-Монгол АССР-эй бии болоһон тухай; БМАССР—индустриально-аграрна республика; Бурят-Монголдо колхозно байгуулалтын плата; Бурят-Монгол АССР-эй һалбаралта—лениноско-сталиноска национальна политикын мөнө-Үнэн ябадал; малажал—Бурят-Монголой хүдөө ажахын гол һалбари; 25 жэлэй турша соо Бурят-Монголой ажалшадай материальна тэнигдэн байдалай ургалта; 25 жэлэй турша соо наука ба культурын хүгжэлтэ; 25 жэлэй турша соо Бурят-Монголой советскэ литература; 25 жэлэй турша соо Бурят-Монгол АССР-эй искусствын хүгжэлтэ, Бурят-Монгол АССР 1941—1945 онуудай Эсэтэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ; дайнай һүүлэй сталинска табанжалые дүүрбэн жэл соо дүүргэхын түлөө Бурят-Монголой ажалшадай тэмсэл; Бурят-Монгол АССР дайнай һүүлэй сталинска табанжалэй эсэстэ ямар болоод байхаб; амидаруулагша хүсэтэй советскэ патриотизм—советскэ обществын дүүрэн түгэс хүдэлмэлы хүсэнинь мүн.